

Albert Camus

Carnete III

Martie 1951 – decembrie 1959

Traducere din limba franceză
de Micaela Ghițescu

Ediție îngrijită, cronologie și note
de Marina Vazaca

POLIROM
2024

Cuprins

<i>Notă asupra ediției</i>	5
<i>Cronologie</i>	9
Caietul al VII-lea. Martie 1951 – iulie 1954	27
Caietul al VIII-lea. August 1954 – iulie 1958	127
Caietul al IX-lea. Iulie 1958 – decembrie 1959	239
<i>Anexă: Ciorne de scrisori pe care Albert Camus le-a inserat în Caietul al VIII-lea</i>	271

*

Carlyle, Nietzsche, Dostoievski sunt oare revoluționari? Totuși, sunt numiți contrarevoluționari.

*

Adaptare după *Demonii*

Cf. Berdiaev: „Șatov, Verhovenski, Kirilov sunt tot atâtea fragmente din personalitatea dezagregată a lui Stavroghin, emanații ale acestei personalități extraordinare care se epuizează risipindu-se. Enigma lui Stavroghin, taina lui Stavroghin, iată tema unică din *Demonii*“.

Teza lui Dostoievski: aceleași căi care-l împing pe individ la crimă împing societatea la revoluție.

Verhovenski: „Forța cea mai importantă a revoluției este rușinea de a avea o opinie proprie“.

Cf. Guardini, pp. 40-41 și 202.¹

*

Un preot care regretă că trebuie să-și abandoneze cărțile murind? Cum se face că plăcerea violentă a vieții veșnice nu depășește cu mult dulcea tovarășie a cărților?

*

8 mai. A fost ocupată localitatea Diên Biên Phu. Ca în 1940, sentiment împărțit între rușine și furie.

În seara masacrului, bilanțul e clar. Politicieni de dreapta au plasat niște nefericiți într-o situație de neapărat și, între timp, oamenii de stânga îi împușcau pe la spate.²

-
1. Romano Guardini (1885-1968), preot catolic, teolog și filozof al religiilor. Camus citează din lucrarea sa *L'univers religieux de Dostoievski*, Seuil, Paris, 1947.
 2. Cucerirea orașului Diên Biên Phu în 7 mai 1954 a fost un moment decisiv al războiului din Indochina, marcând începutul eliberării de sub dominația franceză.

*

După Johnson (Boswell)¹ curtoazia desăvârșită nu constă în a purta amprenta unei profesii oarecare, ci, dimpotrivă, în a dovedi că poți să te adaptezi la toate manierele și la toate împrejurările.

Idem, recăsătoria: „Triumful speranței asupra experienței“.

Idem, un prieten al lui J.: „Am încercat, la timpul meu, să fiu un filozof, dar, nu știu de ce, mă-nterupea întotdeauna veselia“.

Idem: „Veți vedea că după ce vom fi împreună un timp, fratele meu va fi foarte distractiv“ – „Voi aștepta, domnule, spune J.“

*

Socrate a învățat să danseze la o vârstă înaintată.

*

Johnson: „Niciun om nu este ipocrit în privința divertismentelor sale“.

Înainte de a muri are un „gând curios“: nu primim scrisori în mormânt.

*

*Don Juan Faust*²

- 1) Să aibă dreptate
- 2) Nimic nu e permis

1. Vezi James Boswell, *Vie de Samuel Johnson*, Gallimard, Paris, 1954.
 2. Camus manifesta interes pentru personajul lui Don Juan încă din 1937, când pune în scenă *Don Juan* de Pușkin la Théâtre du Travail din Alger. Începând din primăvara lui 1940, tema fuzionării celor două personaje mitice apare cu regularitate în *Carnete*, până când, în 1954, devine tema centrală a unui proiect teatral foarte serios. [Vezi și *infra*, pp. 156, 191, 192, 203, 212, 218, 268 (n.red.).]

3) Consimte la stratagema franciscanilor care îlucid¹. Aix-en-Provence? Romantism?

Sganarelle ar fi Domnul Neant din *Improvizația filozofilor*. El este cel care anunță: „Nu va veni“ (îl dojenește pe tatăl Donei Anna care-l interoghează pe Don Juan în legătură cu viciile lui. Vezi *Improvizația*). Don Juan este un Faust fără pact – (să dezvolt).

Actul III, în Brazilia cu sclavii. Actul IV, actul V, devine om și solitar. *Solitar împreună cu toți*.

D.J. Pact cu diavolul, dar fără diavol. *Să pariezi pentru lume*, senzația și plăcerea vin din încheierea unui pact cu diavolul. *Să pariezi pentru dreptate* înseamnă tot să pactizezi.

*

La cererea lui Massignon, îi scriu Președintelui Republicii ca să-l rog să-i grațieze pe condamnații la moarte de la Mokhnine². După câteva zile găsesc răspunsul în ziare: trei dintre condamnați au fost împușcați. *La două săptămâni de la execuție*, șeful de cabinet mă informează că scrisoarea mea a „reținut atenția“ Președintelui și a fost trimisă consiliului superior al magistraturii. Visătoare birocratie.

*

Două milioane de sindicaliști la unsprezece milioane de salariați. În 1947, erau șapte milioane de sindicaliști.

*

Piesă. Un om fericit. Și nimeni nu-l poate suporta.

-
1. Camus revine aici asupra unei însemnări din *Carnete I*: „Pentru Don Juan. Vezi *Larousse*: călugării franciscani îl omorâră și pretinseră că fusese trăsnet de Comandor“. [Vezi ed.rom.cit., p. 180 (n.red.)]
 2. În 1954, șapte tunisieni au fost condamnați la moarte pentru că asasinaseră trei polițiști. Scrisoarea lui Camus către președintele Franței, René Coty, datează din 12 aprilie 1954.

*

În apă broasca-țestoasă devine pasăre. Marea broască-țestoasă din mările calde plutește în sânul apelor călduțe ca un frumos albatros.

*

Muzică atonală, muzică pentru voci, pentru vocea înfrigurată a omului modern.

*

Scrisoare către M: „Nu blestemați Occidentul. În ceea ce mă privește, l-am blestemat în vremea splendorii sale. Dar astăzi, când sucombă sub povara greșelilor și a prelungitei sale glorie, nu-l voi acuza... Nu-i invidiați pe cei din est pentru sacrificarea inteligenței și a inimii față de zeii istoriei. Istoria nu are zei, iar inteligența luminată de inimă este singurul zeu care, sub o mie de forme, a fost vreodată venerat în această lume“.

*

Cehov: „Esențialul, pentru un scriitor, nu este gloria... ci răbdarea de a îndura“. „Să-și poarte crucea și să păstreze speranța.“

*

Școala criticilor. „legile“ teatrului.

— Dacă am înțeles bine, domnule, trebuie să respect cu precizie niște legi pe care nici Eschil, nici Shakespeare, nici Calderon, nici Corneille, în fine, niciunul dintre marile genii dramatice nu s-au dat în lături să le încalce.

— Ar fi mai drept să spuneți că aceste legi, numai Shakespeare, Eschil și ceilalți își puteau permite să le încalce.

— Urmându-vă sfaturile, nu voi fi deci nici unul, nici celălalt dintre acești mari creatori.

— Pretindeți că ați fi?

— Că aş fi, nu. Dar aş putea să devin. Şi dacă nu, de ce să scriu? Voi eşua, asta-i aproape sigur. Dar faptul că am încercat va da vieţii mele un gust pe care mi-l veţi lua dinainte. Iar Shakespeare, la urma urmei, s-a născut dintr-o sută de nebuni pretenţioşi şi desperaţi care se credeau Shakespeare. Cât despre Feydeau, n-a ieşit decât din Feydeau (râd, notaţi asta, dar rareori mai mult decât un act).

*

Piesă. Regele Lear este astăzi un patrician deposedat de socialişti.

Idem. Un Caligula care nu mai acuză lumea, ci pe sine însuşi.

*

Moartea lui Marcel Herrand¹.

*

Din oamenii virtuoşi ies adesea cetăţeni fricoşi. La rădăcina adevăratului curaj, o dereglare.

*

După existenţialiştii noştri, orice om e răspunzător pentru ceea ce este. Ceea ce explică dispariţia totală a compasiunii în universul lor de bătrâni agresivi. Şi totuşi, ei pretind că luptă împotriva nedreptăţii sociale. Există deci persoane care nu sunt răspunzătoare pentru ceea ce sunt, mizerabilul este

1. Marcel Herrand (1897-1953), actor, regizor şi director de teatru. În 1953, deşi grav bolnav, începuse să lucreze la montarea celor două adaptări teatrale semnate de Albert Camus, *La Dévotion de la croix* de Pedro Calderón de la Barca şi *Les Esprits* de Pierre de Larivey, pentru Festivalul de teatru de la Angers. A murit cu doar o săptămână înainte de deschiderea festivalului, iar Camus i-a preluat atribuţiile, dedicând premiera ambelor spectacole memoriei sale (n.red.).

nevinovat pentru mizeria sa. Atunci? Mutilatul, urâtul, timidul. Și, ca să închei, compasiunea, din nou?

*

Pericle în fața mormântului unui tânăr: „Anul și-a pierdut primăvara“.

*

Când se vorbea de mine ca de un „director“ (cineva care arăta, de fapt, direcția cea bună), o parte din mine, desigur, se umfla de o vanitate imbecilă. Dar altă parte din mine, în toți anii aceia, nu a încetat să moară de rușine.

*

M.[arcel] H.[errand] Aerul îngrozitor de trist al muribunzilor – și aspectul obtuz și provincial al celor care asistă la agonii. El, cel atât de monden, și pe urmă brusc aproape hărțuit în alcovul acela, unde singur...

*

Există momente în care a ceda sincerității echivalează cu o relaxare de neiertat.

*

Primul om. Etapele parcurse de Jessica: Fetița senzuală. Tânăra îndrăgostită de absolut. Îndrăgostita adevărată. Împlinirea în afara echivocului debuturilor.

„Când o iubeam cel mai mult, cineva în străfundurile mele o detesta pentru ceea ce făcuse, văzuse și suportase. Mai ales suportase. O uram pentru că nu mă așteptase, moartă, până la ora dimineții alese. Și o uram în prezența altcuiva care, în mine, râdea de această derizorie pretenție.“